

Hur ska vi bedöma risker för hedersrelaterat våld?

2013

Henrik Belfrage

Vad är problemet?

- Hedersmord?
- Brott mot grundläggande mänskliga rättigheter, och . . .
- . . . vi är dåliga på att stötta, skydda och hjälpa.

Sårbarhet

- Fallet "Sara"
- 14 år, självmordsförsök
- 15 år, berättar i skolan
- 16 år, svår misshandel -
 - - familjehem
 - - eget boende
- 17 år rättegång

Omfattning

(Amnesty)

- Storbritannien 109 hedersmord 1993-2003 (1/mån).
- Minst 5 000 flickor/kvinnor offer för hedersmord i världen varje år (14/dag, FN, 2000)
- Flickor stenas, könsstympas, våldtas, bortgiftes, misshandlas, hotas och mördas i en omfattning som är svårt att ta till sig

Sorgliga men "viktiga" fall i Sverige

Toronto 2008, 3 döttrar (13, 17, 19) mördade av far och bror. De hade i hemlighet pojkvänner.

Telefonavlyssning

- "... nothing is more dear to me than my honour," Shafia said "Let's leave our destiny to God, and may God never make me, you or your mother honourless ...There is nothing more valuable than our honour."
- "God's curse on them for generations. May the devil (defecate) on their graves. Is that what a daughter should be? Would a daughter be such a whore?"
- "There can be no treachery, no violation more than this ... They committed treason from beginning to end. They betrayed humankind. They betrayed Islam...They betrayed everything (speaking about his dead daughters)

Situationen i Sverige idag

- "4 000 tonåringar i Stockholm lever i en hederskultur som bryter mot svensk lagstiftning." (Schlytter, 2009)
- Tusentals flickor varit i kontakt med svenska myndigheter pga hedersproblematik, c:a 10% skyddat boende
- 5% av ungdomar 16 – 25 år (70 000!) upplever att man inte tillåts att fritt välja partner . Cirka 8 500 rädda för tvångsgifte (Ungdomsstyrelsen, 2009)

Definitioner: Vad är "heder"?

- Informellt regelverk med normer för beteende, attityder (holdningar) och värderingar som styr vårt handlande (kultur, rätt/fel)
- Styr hur man bör vara som man, kvinna, medlem av någon grupp (familj, religiös grupp, kriminell gäng, etc), el liknande
- Attityder (holdningar) och informella regler sitter djupt - en del av personligheten

Tar sig uttryck på en mängd olika sätt

- Men:

Patrialkalt grundtänkande

- "Oskuldstradition"
- Mäns anseende, i andra mäns ögon
- En man skall gifta sig med en oskuld
- Språket
- Mannen står för hedern – kvinnan står för skammen
- Kollektivism vs individualism

Hur kan man döda sitt eget kött och blod?

- För att det är nödvändigt

Vad är heder (forts)?

- *Exempel:*
- *"Det är OK att andras systrar har sex utanför äktenskapet, men om min syster gör det skall jag döda henne och tänker inte på mitt liv d v s att jag blir avrättad med hjälp av lagen. **Min heder kommer före livet.**"*
- Intervju med man i Kurdistan (Sharsten, 2004)

Vad är "hedersrelaterat" våld?

- Våld där motivet är att släktens heder har vanärats (eller riskerar att vanäras)
- I allmänhet är stora delar av familjen/slakten inblandad eller har kännedom om vad som skall ske eller har skett (ibland transnationellt)

Det vill säga:

- En extrem form av kvinnoförtryck
- Rasistiskt och homofobiskt
- Ett flagrant brott mot grundläggande mänskliga rättigheter

Omfattar inte:

- Kriminella attityder (ex "tjyvheder")
- Kriminella gäng

Riskbedömningar

Problem?

- "every man is in certain respects
- (a) like all other men,
- (b) like some other men,
- (c) like no other man"

(Kluckhohn & Murray, 1953, p. 53)

Vad är risk?

- Ofta: En sannolikhet att något mindre bra kan inträffa
- Komplicerat. Innefattar:
 - När? Var? Hur? Varför? Vem?, Etc.
- "Farlighet" mindre bra. Dikotomt, endimensionellt och beständigt

Inte om . . .

- Hur?

Hur ska vi då göra riskbedömningar?

I huvudsak tre olika ansatser:

- Den ostrukturerade
- Den aktuariska
- Den strukturerade professionella

Den ostrukturerade

- Ang. John Jonsson

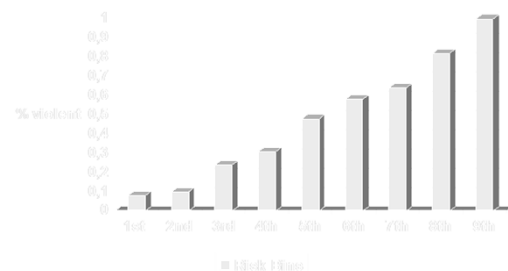
"Jag bedömer risken som låg att JJ skulle återfalla i allvarlig brottslighet vid vistelse på annan anstalt under öppnare former."

I tjänsten
Psyk. konsult

Den aktuariska, ex VRAG

1 Psykopati (-5, +12)	7 Historik av annan än våldskriminalitet (-2 -- +3)
2 Problem i skolan (-1, +5)	8 Är/varit gift (Ja -2, Nej +1)
3 Personlighetsstörning (Nej -2, Ja +3)	9 Schizofreni (Ja -3, Nej +1)
4 Ålder (>39 -5, <26 +2)	10 Offrets skador (Död -2, - - +2)
5 Splittrat hem (Nej -2, Ja +3)	11 Alkolhol (-1 - - +2)
6 Missbrukat friförmåner (Nej 0, Ja +3)	12 Kvinnligt offer (Ja -1, Nej +1)

$p(\text{violence})$

Tyvär

- Inga mirakelmediciner

Den strukturerade professionella ansatsen

- Vetenskapligt grundade checklistor med personligt ansvar. Ex.vis:
 - HCR-20
 - SARA
 - SAM
 - SVR-20
 - PATRIARK
 - M.fl.

Målsättning

- Att bli bra på att predicera framtida våld?
- Att bli bra på att förhindra våld!

Risk, Intervention, and Recidivism

	Intervention Level	% Recidivism
Low Risk	Low	13%
	High	25%
High Risk	Low	32%
	High	24%

Det värsta som kan hända (i verkligheten)?

- **Att riskbedömningen blir till en prediktion som blir rätt!**
- Alltså, tvärt emot prediktionsforskningen:

Prediction	Outcomes	
	Not Violent	Violent
Low Risk		
High Risk		

Så, . . .

- Prevention!
- *Inte* prediktion

Syfte med PATRIARK

- Utgöra en systematisk, standardiserad, och praktiskt användbar grund vid bedömningar av risk och avgöranden kring vem eller vilka som ska skyddas och hur de ska skyddas

LSI-R

- **Instruktioner:** Summera antalet "X" i kolumn A och fyll i siffrorna i avsedd ruta. Gör samma sak på kolumn B. Lägg ihop summorna på kolumn A och B till den totala LSI-R-poängen. För över poängen till det manliga eller kvinnliga profilbladet för kartläggning av den totala LSI-R-poängen. Observera: X som faller inom de svarta fälten räknas inte med. Inringade siffror representerar utelämnade frågor.

Vetenskaplig grund

Från den vetenskapliga och professionella litteraturen kring:

- Riskbedömningar
- Hedersrelaterat våld
- Riktat våld
- Viktimologi
- Praktisk erfarenhet

Resultat hittills:

Bellfrage, Strand, Ekman & Hasselborg (2012). *Int J of Police Science and Management*

- 57 fall i Stockholm 2009

35

Offren

- Döttrar (46%). Sign högst risk!
- (ex)fruar (32%)
- Systrar, bröder, svärsöner, etc
- Söner!
- Mellanöstern (Turkiet, Irak, Iran)

36

(Huvud)förövare

- Män (utom 1 fall)
- Oftast hela familjen inblandad

37

Brott

- Olaga hot och/eller misshandel

38

PATRIARK-faktorer

- Hög förekomst av riskfaktorer
- M 1.04 – 1.87,
- Totalt M 1.52, SARA:SV cirka M = 1.
- Sårbarhetsfaktorer 0.84
- Få icke kodade faktorer

39

Sammanfattande riskbedömningar

	Akut risk	Risk för dödligt våld
Låg	14 (25%)	27 (52%)
Medel	18 (32%)	16 (31%)
Hög	23 (41%)	9 (17%)

40

BRÅ (2012):

- Alla polisutredningar av hedersrelaterat våld i Sverige 2009 med fler än en förövare (N = 117). I 40 av dessa fall hade polisen använt PATRIARK (34%).
- *Resultat:*
- Polisen gjorde betydligt mer utförliga utredningar när de använde PATRIARK (fler förhör, samlade mer information, etc).
- Brottsoffren erhöll i signifikant fler fall skyddsåtgärder
- I 25% av fallen där PATRIARK användes klarades fallen upp, jämfört med endast 8% när PATRIARK inte användes
- Skillnaderna ovan förelåg även när man kontrollerade för typ av brottslighet, etc.

Sedan version 1, 2005:

- Smärre revideringar. Idag version 5
- Generellt få okodade faktorer eller okompleta bedömningar
- Få "övriga överväganden"
- 2013: Reviderad version

42

PATRIARK

Tidigare hedersrelaterat våld	Psykosociala problem	Sårbarhetsfaktorer
1. Attityd som stöder eller ursäktar hedersvåld	6. Bristfällig kulturell integration	11. Inkonsekvent beteende eller attityd
2. Hot eller avsikt att utöva våld	7. Upplevda allvarliga normöverträdelser	12. Extrem rädsla
3. Fysiskt våld eller försök därtill	8. Problem i familjen	13. Dålig tillgång till social eller professionell hjälp
4. Upptäppning	9. Psykiska problem eller missbruksproblem	14. Farlig livssituation
5. Våldets varaktighet och intensitet	10. Antisocial attityd eller beteende	15. Personliga problem

Framtiden?

- Polisiära skyddsåtgärder?
- Socialtjänsten?
- Effekt?

44

Arbetsordning

- Sammanställ bakgrundsinformation (namn, källor, etc)
- Gör en beskrivning av fallet och dess kontext (otrohet?, fel partner?, etc, samt kartläggning av släktförhållanden)
- Bedöm riskfaktorer (J,D,N)
- Bedöm sårbarhetsfaktorer (J,D,N)
- Fallspecifika faktorer?
- Bedöm risken (här och nu, långsiktigt, dödligt och vid olika scenarier)
- Utforma en skyddsplan

Risk för hedersrelaterat våld

Om ingenting görs, samt vid olika tänkbara scenarier:

- Närmaste tiden?
- Framtiden?
- Dödligt våld?
- *Förslag till skyddsplanering (betänk hur skyddsåtgärderna kan påverka hotbilden)*

Kom ihåg!

- Om inte forskning, e d, skall PATRIARK inte lämna skrivbordet
- Finns inga exakta regler
- "Hur vet man risken?"
- En god grund för intervju (förhör)
- Ökar likformigheten och underlättar kommunikationen mellan bedömare
- Sätter ord på känslan

Kontakt

- henrik.belfrage@miun.se